

ספר בראשית פרק מה

וַיִּגְדּוּ לוֹ לְאֹמֶר עוֹד יוֹסֵף חַי וְכִי הוּא מִשְׁלַל בְּכָל אָרֶץ מִצְרַיִם וַיִּפְגַּע לְבָבוֹ כִּי לֹא הָאֱמִיּוֹן לָהֶם:
וַיִּדְבְּרוּ אֵלָיו אֶת כָּל דְּבָרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵהֶם וַיֵּרָא אֶת הָעֵגְלוֹת אֲשֶׁר שְׁלַח יוֹסֵף לְשֵׂאת אֹתוֹ וַתַּחֲזִי רוּחַ
יַעֲקֹב אֲבִיהֶם: וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל רַב עוֹד יוֹסֵף בְּנִי חַי אֲלֵכֶה וְאָרְצָנוּ בְּטָרִם אַמּוֹת:

רש"י על בראשית פרק מה פסוק כז

את כל דברי יוסף - סימן מסר להם במה היה עוסק כשפירש ממנו בפרשת עגלה ערופה זהו שנאמר וירא את העגלות אשר שלח יוסף ולא נאמר אשר שלח פרעה:

פירוש בעלי התוספות על בראשית פרק מה פסוק כז

וידברו אליו את כל דברי יוסף. פ"ה סימן מסר להם שכשפירש ממנו היה עוסק בפ' עגלה ערופה. י"א כשפירש יוסף מאביו ושלחו לאחיו היה אביו מלוהו כדכתיב וישלחהו מעמק חברון שהוא לשון לוייה כמו וישלחו דגבי אברהם דמתרגמינן ואלויאו יתיה. אמר יוסף לאביו חזור בך. אמר יעקב ליוסף בני שתוק גדולה לוייה שבשבילה נתוספה פרשה אחת בתורה דכתיב ידינו לא שפכה את הדם הזה וכי תעלה על דעתך שב"ד שופכים את הדם. אלא ר"ל שלא פיטרנוהו בלא לוייה ואם לא ליווהו מעלה עליו הכתוב כאלו שופך דם והיינו הסימן אשר שלח יוסף ליעקב מפרשת עגלה ערופה שהיה עוסק בה בפרידתו ממנו.

העמק דבר על בראשית פרק מה פסוק כז

ותחי רוח וגו'. ביארנו כמה פעמים דשורש חי משמעו כ"פ מלשון חיים עלזים ושמחים:

(3) ספר שם משמואל פרשת ויגש - שנת תרע"ז

אך לפי"ז יש להבין סיפא דקרא וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו ותחי רוח יעקב אביהם, שלפי דרכנו אינו מובן מה הוסיפו לו העגלות אמונה שעדיין הוא במדריגת חי. ונראה לפרש ענין העגלות שהוא מלשון עיגול ונקרא ע"ש האופנ"ם כי אופני העגלה עגולים, וכל דבר עגול המתגלגל ממעלה למטה, נקודת גבנונית העיגול כשהוא יורד ומשפיל, לא יתכן לקרותו ירידה בהחלט, כי ירידתו זו היא התחלת עלייתו שנית וחוזר חלילה. והוא רמז ומשל נפלא על מאורעות האדם וילדי יומו, כי אין ירידתו והשפלתו נקראת ירידה בהחלט, וחכם הרואה את הנוולד רואה בכל ירידה התחלת עלי', וכן להיפוך כששעתו מוצלחת לא ירום לבבו וישקיף ויראה בכל עלי' ירידה. ובאמת שזו היא עצה נכונה לפני האיש שלא יהי רובץ תחת משאו, אלא יבטח בשם ה' וישען באלקיו, כי ירידתו זוהי עלייתו, וקלקלתו תקנתו, וכן להיפוך כשהאופן עולה הוא מעותד לירידה. וזהו הרמז ששלח יוסף לאביו עגלות, להורית לפניו כי אף שהוא הולך בראש גולים וירידה היא לו לצאת מארץ הקדושה לארץ הטמאה לסבול הגלות ולפרוע השטר של גר יהי זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה הוא וזרעו, איננה ירידה בהחלט, ואדרבה ירידה זו עליה היא, וז"ש עגלות וגו' לשאת אותו, ולא כתיב להוריד אותו, אלא כמו שאמר לו ה' במראות הלילה אנכי ארד וגו' ואנכי אעלך גם עלה, היינו שהירידה היא עלי', וזה שאמר לשאת אותו שזה הדבר נשיאות הוא לו, ולא ירידה, ובאמת שזוהי מהות יוסף, ושמו מורה ע"ש העתיד. וכאשר ראה יעקב אע"ה זה, הבין שזה הענין בעצמו החזיק ביד יוסף ולא נפל בנופלים, והוא במדריגת חי, ע"כ ותחי רוח יעקב אביהם, שהזכרת חיות יוסף שהוא במדרגת חי עורר בו החיות להיות במדרגת חי, ולא יחוש על ירידתו למצרים, כי ירידתו היא חיותו ויוסיף מעלה כמו שרמז לו יוסף:

(5) ספר שם משמואל פרשת ויגש - שנת תרפ"א

אבל וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו. ולכאורה יש לדקדק למה לא כתיב אשר שלח יוסף להוריד אותו כמ"ש הולכים להוריד מצרימה, כי א"י גבוהה מכל הארצות, וכן אמר יוסף רדה אלי אל תעמוד, והורדתם את אבי הנה. ונראה דבכל ענין העגלות רמז יש בדבר, כי אופני העגלה הסובבים [שעל שם זה נקרא עגלה ע"ש האופנים הסובבים] בעיגול מורים שזה שלמעלה בתכלית כרגע יורד למטה, וזה שבתכלית הירידה למטה משם מתחיל לעלות למעלה. והוא רמז לאדם שאפי' במצבו שבתכלית הירידה אל יתיאש, אדרבה יתן אל לבו אולי זוהי העת האחרונה של הירידה, ומעתה תתחיל העלי', וכן כשהוא בתכלית העלי' יתן אל לבו אולי הגיע לתכלית העלי' ומעתה יתחיל לרדת כי גלגל הוא שחוזר. וזהו הרמז ששלח יוסף ליעקב עגלות שבל יצטער הרבה על ירידתו למצרים, שזו הירידה עלי' תהי' לו, וזה לשאת אותו שהוא לשון עלי', ולא הזכיר לשון ירידה כלל. וזה עצמו הוא שנזכר יעקב, שמאחר שיוסף שלח לו רמז כזה בודאי לקח גם בחי' זו לעצמו ואפי' כשהוא מושל בארץ מצרים ובתכלית העלי' לא סר מנגד עיניו לחשוב אולי זהו הרגע האחרון של העלי' ומעתה תתחיל הירידה וע"כ לא גבה לבבו, והוא שפל בדרך כמו בירידה, וע"כ אין עוד רבותא יותר שעמד בצדקתו עם כל גדולתו מאם לא הי' מושל, ובאמת כך היתה מדתו של יוסף, הוא יוסף הרועה את צאן אביו הוא יוסף שנעשה מלך, שמדה זו הועילה לו בכל עתותי חייו הן כשהי' בצרה ובתכליתה והן כגדלותו בתכלית, וע"כ כשהכיר יעקב מענין העגלות כוונת יוסף אז ותחי רוח יעקב אביהם: